

Urbanizarea filosofiei

Cătălin Bobb

Sandu Frunză,
Comunicare și consiliere filosofică
Eikon, București, 2019

Nu fără o urmă de autoironie (dar și multă înțelegere) Gadamer asumă faptul că l-ar fi urbanizat pe Heidegger. Până la urmă, nu e lucru puțin să îmblânzești (precum în *Micul prinț*) una dintre cele mai dificile gândiri filosofice. Desigur, nu e încă foarte cert cine-l va urbaniza pe Gadamer însă, într-un fel, mereu avem nevoie, și nu găsim un cuvânt mai potrivit, de talmaci atunci când suntem puși în fața unor texte filosofice. Ce altceva e *Povestiri despre om* dacă nu talmăcirea lui Hegel anunțată chiar din titlu. Cu toate acestea, filosofia, chiar și atunci când vorbește pe limba ei, tot despre noi vorbește. Și e cazul și cu Heidegger și Hegel precum cu Gadamer și Noica (de ce să nu-l amintim aici și pe Cioran care vorbește *exclusiv* despre om). Pentru a spune lucruri comune, marea filosofie, precum marea literatură, nu poate să vorbească despre altceva. Din toate aceste motive (firave și preliminar) faptul că astăzi practica filosofică își propune să urbanizeze filosofia, așa zicând, teoretică pentru a o face accesibilă tuturor e lucrul cel mai firesc cu putință. Desigur, a face accesibil înseamnă aici a-i talmăci lui însuși, cu uneltele filosofiei, propria-i viață; unde „lui însuși” și „propria-i viață” înseamnă omul fără lecturi filosofice sau, așa spune chiar, și poate mai bine, „omul ca toți oamenii”. De altfel și în Heidegger, precum și în Cioran, despre el este vorba, despre omul ca toți oamenii (fie el filosof sau nu).

Despre practica filosofică își propune să vorbească și ultima carte scrisă de Sandu Frunză, *Comunicare și consiliere filosofică*, Eikon, București, 2019. Închisă între două texte gardă (*Cită tehnologie, atîta filosofie* respectiv *Consilierea filosofică și continua restaurare a ființei umane*) volumul conține studii ce își propun să (re)abiliteze consilierea sau, în alte locuri, terapia filosofică. E puțin important că Sandu Frunză pledează mai degrabă pentru consiliere filosofică în pofida terapiei filosofice (probabil, valențele medicale ale terapiei, precum și conținutul implicit dialogal al consilierii sunt rațiunile acestei decizii), ci maniera, poate excesivă (însă, cred, o excesivitate căutată), în care Sandu Frunză repartizează locul și rolul filosofiei în contemporaneitate. Formula, ce poate deveni oricând slogan, „secolul XXI va fi al filosofiei” explică, suficient de evident, intențiile cărții. Desigur, Sandu Frunză nu-și axează (și nici adresează) discursul, cu și despre filosofie, filosofilor. E vorba aici despre o carte ce vrea să-și facă loc în capul oricui (precum, de altfel, titlul celebrei cărți a lui Lou Marinoff, *Înghite Platon nu Prozac*); o carte ce vrea să spună, simplu și direct, că filosofia e cu și despre oameni; o carte ce vrea să spună că nu există registru al vieții personale, fie ea publică sau privată, ba chiar colectivă sau instituțională, ce să nu facă loc filosofiei; o carte ce vrea să spună, și o spune chiar din titlu, că filosofia e un bun consilier. Desigur, a-i atribui filosofiei rolul de consilier înseamnă, nu am nicio îndoială, pentru unele urechi, a-i răpi filosofiei din aura-i firească. Înțeleg perfect de ce Sandu Frunză comentându-l pe Marinoff vede în

cercurile filosofilor o rezistență în fața practicii filosofice. Cum, regina coroanei, să coboare în praful atât de cotidian (uitând, parcă, că locul din care Heidegger pleacă în căutarea ființei e cotidianul cel mai banal cu putință; numit, e adevărat, puțin cam pretențios – cotidianitate medie)? Însă complicația nu se oprește aici. Psihologia și psihiatria, în praf fiind, revendică locul, și, la rândul lor, îl refuză filosofiei (paginile în care Sandu Frunză deosebește rolul și locul filosofiei în fața psihologiei și psihiatriei mi se par perfect valide). Se pare că nu are niciun fel de importanță că filosofia ca mod de viață nu este o invenție a secolului XXI, că practicile filosofice (de la îngrijirea sinelui la scrutarea sa) din antichitate până la Foucault sunt, așa zicând, firescul cel mai firesc al filosofiei. Nu, practica filosofică (fie terapie, fie consiliere) ca practică instituționalizată (adoptă fără rezerve cerința lui Sandu Frunză, Marinoff și van Deurzen) pare de neconceput. Dacă există o vehementă a acestei cărți cu siguranță ia forma unui soi de prozelitism filosofic. Însă prozelitism pe care-l adoptă întru totul; cu mențiunea totuși că, așa renunța de îndată ce ar deveni o dogmă/modă.

Calmând puțin lucrurile, să luăm două exemple pe care Sandu Frunză le dă în marginea lui Marinoff și van Deurzen pentru a arăta locul concret al filosofiei practice. Primul exemplu. Formula, poate puțin neaspirată, „triunghiul de aur al ființei umane” susține următorul lucru: omul este biologie, afect și gândire. Or, ne spune Sandu Frunză, practica filosofică restaurează rolul și locul gândirii asupra afectului și a biologicului. Povestea, desigur, o regăsim și în Spinoza. Ce vrea de fapt toată partea a doua din etica sa? Să înțeleagă *afectul*: de aici, de altfel, cred - libertatea e necesitatea înțeleasă (în care, mi se pare, accentul nu e pus nici pe necesitate nici pe libertate ci pe înțelegere). Transcrisă negativ ea înseamnă: liber e cel ce-și înțelege nelibertatea. În alte cuvinte, înțelegerea, cumva, te eliberează. Or, noi oamenii, fie prinși în biologic fie prinși în afect, suntem aproape mereu neliberi.

Ilie Boca

Otto Kruch

Al doilea exemplu. E suficient oare, astăzi, adevărul științei? Să nu existe un tip de adevăr specific uman, un adevăr, dacă mi-e permisă formula, al sensului? Și Sandu Frunză și van Deurzen par a susține, mediați de filosofie, acest lucru. Desigur, nu am în vedere nici adevărul religios și nici cel ideologic (în fapt, nici Sandu Frunză nu-l are), ci, cu o formulă pe care aș împrumuta-o din Gadamer, „experiențele de adevăr extra metodice”. Nu e locul aici să dezvolt miza teoretică pe care Gadamer o are în vedere ci de a spune simplu că „adevărul” nu aparține exclusiv științei. Or, adevărul experiențelor estetice (precum cele filosofice și istorice) ne oferă un adevăr dincolo de adevărul științific, un adevăr, așa zicând, specific uman. Așa am citit textul (și paginile în care Sandu Frunză vorbește despre adevărul filosofiei) cu valențe de sentință, ce deschide volumul în discuție, *Cită tehnologie, atîta filosofie*. În fapt, nu e greu să multiplicăm, în marginea lui Sandu Frunză, sentința la toate semnele excesive ale contemporaneității: câtă comunicare, atîta filosofie; câtă gândire pozitivă, atîta filosofie etc.

În fine, o remarcă și o concluzie. Desigur, practica filosofică nu este filosofie practică. *Phronesis*-ul sau înțelepciunea practică (e totuna), de la Aristotel la Kant și până la Ricoeur sau Gadamer, rămâne un paradox. Paradox pentru că înțelepciunea practică nu poate fi predată și prin urmare nici învățată și, în mod evident, nici aplicată. Se poate, desigur, tinde înspre ea și aici regăsim, poate, locul practicii filosofice. E vorba despre o practică continuă ce nu ar trebui să-i fie străină nici filosofului practician nici aceluia asupra căruia se practică filosofia. Oricum, nici primul nici cel de al doilea nu sunt, nu pot fi, asigurați asupra succesului întreprinderii lor. Aici, vorba lui Kant nu este o propoziție filosofică ininteligibilă ci una comună, de rând, perfect și universal aplicabilă: „pentru a produce binele uman nu avem nevoie de nicio știință și de nicio filosofie”.

Mi s-a părut, la începutul lecturii, că forma de scriere (în unele părți ale cărții Sandu Frunză scrie la persoana a doua) are ceva nefiresc (e nepotrivită). Cred acum, la sfârșitul lecturii, că Sandu Frunză are dreptate și că filosofia e despre și cu fiecare din noi. Ba chiar, aș risca spunând că *theoria* nu ne apropie, cum crede Aristotel, de zei, ci de oameni.